

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

NATIONAL ACADEMY OF
THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСВІТИ І НАУКИ

Збірник наукових статей
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Харків, 10 – 11 листопада, 2015 р.)

CURRENT ISSUES OF EDUCATION AND SCIENCE

Collected articles
Materials of III international scientific and practical conference
(November 10 – 11, 2015, Kharkiv, Ukraine)

Харків
”ХОГОКЗ”
2015

УДК [37+001+159.9+61+80+355/359]-021.121:161.221.2(06)
ББК 74(4Укр)я43+70я43+88я43+5я43+80я43+68.68(4Укр)я43
А 43

Рекомендовано Вченою радою
Національної академії Національної гвардії України
(протокол № 24 від 28.10.2015 р.)

Редакційна колегія:

Дмитренко Т. О. – д-р пед. наук, проф., проф. кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Херсонського державного університету (голова);
Мельник Ю. Б. – канд. пед. наук, доц., проф. кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України (заступник голови);
Бойчук Ю. Д. – д-р пед. наук, проф., завідувач кафедри здоров'я людини та корекційної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди; **Землянська О. В.** – д-р психол. наук, проф., проф. кафедри соціології та психології факультету права та масових комунікацій ХНУВС;
Кайдалова Л. Г. – д-р пед. наук, проф., завідувач кафедри педагогіки та психології Національного фармацевтичного університету; **Колбіна В. В.** – канд. філол. наук, доц., лінгвістичний центр університету Ерланген-Нюрнберг ім. Фрідріха-Александра, ФРН; **Колбіна Т. В.** – д-р пед. наук, проф., завідувач кафедри іноземних мов та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця; **Курик О. Г.** – д-р мед. наук, головний науковий співробітник, завідувач патогістологічним центром, ДУ «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС, м. Київ; **Нагасв В. М.** – д-р пед. наук, проф., директор Харківського наукового центру дидактики менеджмент-освіти; **Опришко В. І.** – д-р мед. наук, проф., ДЗ «Дніпропетровська медична академія МЗ України»; **Пелепейченко Л. М.** – д-р філол. наук, проф., проф. кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України; **Приходько І. І.** – д-р психол. наук, проф., полковник, начальник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, Національної академії Національної гвардії України; **Поліщук В. М.** – д-р психол. наук, проф., завідувач кафедри практичної психології Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка; **Хвисьюк О. М.** – д-р мед. наук, проф., ректор Харківської медичної академії післядипломної освіти.

А 43 **Актуальні питання освіти і науки** : зб. наук. ст., матеріали III міжнар. наук.- практ. конф., 10-11 листоп. 2015 р. / Національна академія Національної гвардії України. – Х. : ХОГОКЗ, 2015. – 286 с.

До збірника увійшли кращі статті з теоретичних і практичних питань в освітній та науковій галузі, які подано до участі в III міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні питання освіти і науки”, Харків, 10-11 листопада 2015 р. Адресований науковцям, викладачам ВНЗ, ад’юнктам, аспірантам, працівникам галузі філософії, філології, педагогіки, психології, медицини, а також широкому кругу фахівців.

УДК [37+001+159.9+61+80+355/359]-021.121:161.221.2(06)
ББК 74(4Укр)я43+70я43+88я43+5я43+80я43+68.68(4Укр)я43

© Автори статей, 2015.
ISBN 978-966-97260-5-6 © Національна академія Національної гвардії України, 2015.
© ХОГОКЗ, оформлення, 2015.

ЗМІСТ

<i>Алексеева Г. С.</i> Проблеми навчання і формування інформаційної культури іноземців у вищих навчальних закладах України	7
<i>Білик О. М.</i> Етнопсихологічні та національно-культурні особливості іноземних студентів у контексті соціалізації в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу	10
<i>Бобиль С. В.</i> Особистісно зорієнтоване навчання під час вивчення російської/української мови студентами-іноземцями	16
<i>Vasilieva A.</i> Uncontrolled Passion in Ch. Dickens' «The Pickwick Papers» and Ch. Bronte's «Jane Eyre»	21
<i>Васильєва О. В.</i> Специфіка вербальної комунікації при навчанні іноземних студентів у медичних ВНЗ України	26
<i>Воленко В. Г.</i> Теоретичні основи процесу самоорганізації часу у студента	29
<i>Garnyk L., Mokh J., Yaghi M.</i> Work with contingent of foreign Muslim students	33
<i>Герасименко Л. С.</i> Розвиток науково-дослідних умінь та навичок майбутніх авіафахівців за допомогою методу проєктів	38
<i>Гетьман І. А.</i> Організація самостійної роботи студентів в умовах інформаційно-освітнього середовища технічного вузу і її контроль	43
<i>Говорун А. В., Шeverницька Н. М.</i> Інноваційні методи навчання іноземних мов студентів немовних вищих навчальних закладів	48
<i>Гречановська О. В.</i> Проблеми формування складових конфліктологічної культури у студентів технічних ВНЗ	53
<i>Даніліч-Скаун А. А.</i> Характеристика особистісних рис майбутніх соціальних педагогів	58
<i>Дяченко О. Ф.</i> Сучасний стан галузевого стандарту для підготовки бакалаврів із системних наук	65
<i>Євтушенко Є. Г.</i> Форми підвищення кваліфікації викладачів кафедр фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів України (50–60-ті рр. XX ст.)	68
<i>Єфремова А. Я.</i> Дослідження рівня рухової активності студентів І-х курсів вищих навчальних закладів залізничного профілю	72
<i>Єхалов В. В., Седінкін В. А.</i> Використання андрагогічних принципів в навчанні лікарів-інтернів	75
<i>Золотова С. Г., Морозова І. А.</i> Формування комунікативних навичок у процесі вивчення іноземної мови академічного спілкування	80

Плачинда Т. С. Самоконтроль майбутнього фахівця у контексті забезпечення якості освіти	167
Поліщук В. М. Психологія розвивальної взаємодії у вищій школі	172
Польгун К. В. Про дидактичні умови організації інклюзивного навчання фізико-математичних дисциплін студентів з обмеженими можливостями	175
Правдивець Н. О. Зовнішні чинники розвитку професійної ідентичності у жінок-військовослужбовців: феномен «скляної стелі» та «реверсивного гендерного стереотипу»	178
Птахіна О. М. Деякі аспекти використання системи дистанційного навчання MOODLE у ВНЗ	184
Рибіна Н. В., Кошіль Н. Є. Проблема створення компетентно-модульного професійно-орієнтованого підручника з англійської мови в практиці українського ВНЗ	188
Рібіцун Ю. В. Практична реалізація художньо-мовленнєвої діяльності шляхом створення підручника з образотворчого мистецтва для дітей із тяжкими порушеннями мовлення	193
Рожнова А. П. Розвиток професійної підготовки журналістів в Україні: роль працівників мас-медіа у діяльності вищих навчальних закладів	198
Сапрунова О. Г. Сімейна дезадаптація як психолого-педагогічна проблема навчання інтелектуально обдарованих учнів початкової школи	202
Сокол О. М., Зеленська Г. М., Ковальов М. М. Психофізіологічне обґрунтування застосування інтерактивних методів викладання теоретичних дисципліни в медичному університеті	207
Соколова Ю. С. Дистанційне навчання як інноваційна форма освіти	212
Темченко О. В. Самоосвітня діяльність учителя як об'єкт управлінської підтримки	216
Тимченко С. В. Іншомовна комунікація в комунікативно-мовленнєвій діяльності диспетчерів управління повітряним рухом	222
Тураєва І. В., Шевченко Н. М. Упровадження методів кооперативного навчання у вищих навчальних закладах	226
Хвисюк О. М., Марченко В. Г., Жеребкін В. В., Бортний М. О., Яловчук О. В., Кудрявцева Т. О., Лапіна А. М. Моніторинг якості післядипломної медичної освіти	230
Хомченко Е. В., Дроздова О. В., Редько О. Я. Філософська категорія "духовність", як основа педагогічної і виховної діяльності та запорука подолання кризових явищ суспільства	235

Iuliya Sokolova. Distance learning as innovative form of education.

Basic concepts, models and characteristic features of the distance learning are discussed in this article. The explanation of actuality of the distance learning's technologies is conducted.

Key words: distance learning, characteristic features of the distance learning, organizational forms of distance learning.

Стаття надійшла до редакційної колегії 06.10.2015

УДК [37.041-044.22:37.011.3-051]:005.34-049.3

© Темченко О. В., 2015

Темченко Ольга Василівна

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

**САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ
ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПІДТРИМКИ**

У статті актуалізовано питання здійснення управлінської підтримки самоосвітньої діяльності вчителя. Схарактеризовано засоби управлінської підтримки організації самоосвітньої діяльності педагогів.

Ключові слова: самоосвіта, самоосвітня діяльність, управління, управлінська підтримка.

Основні шляхи оновлення освіти визначені в положеннях Закону України «Про освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. У цих документах ставиться завдання відтворення інтелектуального потенціалу народу; забезпечення можливостей для саморозвитку людини; підготовки молоді до інтеграції в суспільство; професійна адаптація фахівців в умовах трансформації суспільного устрою та формування його професійної мобільності й конкурентоспроможності.

Успішна реалізація поставлених завдань пов'язана, насамперед, з вибором особистістю власної стратегії неперервної освіти, навчання впродовж життя на основі постійного саморозвитку та самоосвіти. Відтак, самоосвітня діяльність людини є однією з основних складових її життя.

Ефективність роботи вчителя прямо пов'язана з його прагненням до самовдосконалення, оволодінням засобами саморозвитку, самовиховання, самоосвіти. Самоосвітня діяльність

педагогічних працівників є важливим засобом і умовою забезпечення безперервної науково-методичної підготовки учителя.

Актуальність означеної проблеми підкреслюється пильною увагою до неї науковців. Так, організаційно-педагогічні аспекти проблем самоосвіти учителя предметно розглядаються в працях О. Айзенберга, Г. Громцевої, І. Наумченко, В. Котляра, В. Новичкової; удосконалення професійної діяльності учителя шляхом самоосвіти вивчали С. Вершловський, М. Поташник, В. Сластьонін; зміст, форми, методи й умови стимулювання свідомої самоосвіти педагогічних працівників і вимоги до організації й керівництва самоосвітою учителя з боку адміністрації шкіл та методичних працівників досліджувалися в працях Ж. Вітліна, В. Кобури, В. Котляр, Н. Кузьміної, К. Нефедової, Е. Туркіної та інших; питання стимулювання самоосвіти фахівців під час навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів піднімали В. Бондар, Т. Браже, С. Вершиловський, І. Жерносек, М. Красовицький та інші науковці.

Аналіз наукових праць цих та інших авторів показує, що вони спрямовані на проблему здійснення самоосвітньої діяльності вчителів та розкриття змісту науково-методичної роботи з педагогами. Проте відчувається дефіцит спеціальних досліджень, які б розкривали механізм здійснення управлінської підтримки самоосвітніх процесів у закладі освіти, зокрема, зміст форм і методів управління самоосвітньою діяльністю педагогів, удосконалення управління даним напрямком роботи.

Метою статті є висвітлення теоретичних питань управлінської підтримки організації самоосвітньої діяльності вчителя.

Під самоосвітою розуміють специфічний вид діяльності, в ході якої завдяки самостійному визначенню цілей особистість задовольняє свої пізнавальні потреби або удосконалює свої здібності, якості та властивості.

Принципова відмінність між самоосвітою й самоосвітньою діяльністю полягає в тому, що в ході самоосвітньої діяльності особистість виступає суб'єктом своєї діяльності щодо досягнення самостійно визначених цілей, які й складають основний мотив самоосвіти.

Ми розглядаємо самоосвітню діяльність учителя як процес духовного, інтелектуального розвитку, який відбувається під впливом організаційно-педагогічних та соціально-психологічних факторів (як внутрішніх так і зовнішніх). До зовнішніх факторів, зокрема, віднесемо управлінську підтримку організації самоосвітньої діяльності педагога.

В. Сухомлинський теоретично обґрунтував та експериментально перевіряв у роботі керованої ним школи основні

етапи організації самоосвітньої діяльності вчителів: установчий, практичний, підсумковий. Установчий етап передбачав розуміння та усвідомлення вчителем необхідності самоосвітньої діяльності, визначення її теми, змісту та мети, складання плану роботи, визначення науково-методичних джерел для опрацювання. Практичний, етап включав вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури з обраної проблеми. Заклучний етап передбачав підведення підсумків, узагальнення спостережень, оформлення результатів самоосвітньої роботи та визначення подальших перспектив [1].

Самоосвітню діяльність вчителя можна розглядати як сукупність декількох «само»: самооцінка; самооблік; самовизначення; самоорганізація; самореалізація; самокритичність; самоконтроль; саморозвиток [2].

Самоосвіта педагога здійснюється за наявності таких ознак.

- самоосвіта як процес пізнання передбачає не просте закріплення професійних знань або засвоєння вже відомої наукової інформації, а має за мету придбання нових наукових і методичних знань, практичних навичок;

- самоосвіта повинна бути неперервною, поповнення й оновлення нових знань має здійснюватись на підставі попередньої професійної підготовки педагога. Систематичність і безперервність цієї діяльності регулюються планами та програмами самоосвіти;

- самоосвіта має сприяти оволодінню педагогом засобами застосування професійних знань у його практичній діяльності [4].

Ефективна організація самоосвітньої діяльності забезпечує постійне удосконалення професійної майстерності вчителя та, як наслідок, формує авторитет педагога серед учнів, батьків, колег.

Проте у 80-90 роках ХХ століття в управлінні роботою з педагогічними кадрами стало вважатися некоректним втручання керівників школи в цей процес. Все віддавалось на розсуд учителя. Але, як показав досвід, самоосвітня діяльність більше за інші потребує цілеспрямованої управлінської підтримки, оскільки на сучасному етапі розвитку освіти провідна роль у підвищенні компетентності педагога відведена його самоосвітній діяльності, особистому розумінню вчителем необхідності його педагогічного та загальнокультурного зростання, цілеспрямованій роботи педагога над власною методичною темою. Отже думка про те, що самоосвіта – це неконтрольований, неплановий процес, який не підпорядковується керівництву з боку адміністрації, є помилковою.

На нашу думку, самоосвітня діяльність має організовуватись за цільовими напрямками, що дасть можливість учителям: визначити чіткі особистісні цінності та світоглядні настанови; усвідомити

особливості педагогічної праці; підвищити свою інформаційну культуру; розвивати здатності самоуправління; удосконалювати навички вирішення педагогічних проблем; розвивати свій творчий потенціал.

За своєю структурою процес педагогічного управління представляє собою декілька послідовних етапів, зміст яких пов'язаний з підготовкою, здійсненням і підведенням підсумків діяльності. Основними елементами управлінської підтримки є: постановка цілей діяльності, формулювання адекватних задач, збір інформації про стан об'єкта управлінської підтримки, визначення завдань роботи, програмування й планування; організація діяльності і зв'язків, аналіз ходу процесу, його корекція, аналіз ефективності зробленого, визначення нових цілей [3].

Дії адміністрації повинні бути виваженими, цілеспрямованими, демократичними. Насамперед, слід вивчити мотиви самоосвітньої діяльності педагогів, якими можуть бути: бажання поліпшити слабкі сторони у викладанні предмета; глибше й ширше вивчити теорію й практику сучасних методів навчання; намагання осмислити, втілити в роботу, запропонувати колегам нові механізми дій; не зупинятися на досягнутому тощо.

Відтак роботу слід починати зі всебічного самоаналізу діяльності вчителя за підсумками певного періоду та аналізу методичної активності (оцінка кількості та якості відкритих уроків, результативності діагностичних зрізів знань учнів; моніторинг відгуків учнів і колег про професіоналізм, участь у роботі творчих лабораторій, методичних об'єднань, педради; урахування об'єктивності самоаналізу й самооцінювання діяльності вчителя). Такий самоаналіз дасть можливість сформулювати завдання на майбутнє, визначити й порекомендувати вчителю індивідуальні напрямки роботи. У ході такої роботи наряду з іншими може бути використаним кваліметричний підхід.

Адміністративна ж підтримка має полягати в створенні умов для реалізації планів самоосвіти, зокрема: планування процесу розв'язування поточних проблем; розроблення програми впровадження сучасних педагогічних технологій; організація відвідування курсів підвищення кваліфікації; формування творчих лабораторій з вивчення інноваційних педагогічних технологій; проведення теоретичних і практичних семінарів для обміну досвідом; планування індивідуальної самоосвітньої діяльності; заохочення молодих спеціалістів до переймання досвіду колег, передового педагогічного досвіду тощо.

При цьому слід оптимально використовувати особистісні якості кожного вчителя, щоб допомогти розкрити його творчий потенціал (у

виховній роботі, в позаурочний час, у взаємному спілкуванні та взаємодопомозі, в організації відпочинку тощо).

До плану самоосвітньої діяльності вчителя доцільно включати такі напрямки, як:

- науково-дослідницька робота над проблемою;
- вивчення наукової, методичної та навчальної літератури;
- участь у різноманітних формах методичної роботи;
- вивчення досвіду колег;
- теоретична робота та практична апробація своїх матеріалів.

Неперервна самоосвітня діяльність педагогів забезпечує стабільне зростання фахового рівня педагогічного колективу, його конкурентоспроможність, високу результативність праці, постійне оновлення методичного арсеналу.

Велика роль у збагаченні теоретичного та практичного потенціалу педагогів школи відводиться методичному кабінету школи, який повинен стати осередком, де зібрано сучасну науково-методичну літературу, створено умови для самоосвіти та самовдосконалення вчителів, інформаційним центром, засобом накопичення й поширення перспективного педагогічного досвіду, місцем проведення методичних нарад, виставок, вернісажу педагогічних ідей, презентації вчительських проєктів та комп'ютерних технологій. Різноманітні форми взаємодії педагогів сприяють розвитку колективу, піднесенню професійної майстерності кожного вчителя.

Як відомо, не може існувати однакового, загального плану самоосвіти, який був би придатний для всіх педагогів. Кожен учитель у ході планування самоосвітньої роботи має враховувати свої можливості та потреби щодо оволодіння та вдосконалення власних педагогічних знань, умінь та навичок. Цей процес носить винятково індивідуальний характер, адже враховує особливості розумової діяльності вчителя, а саме: темп працездатності, рівень засвоєння інформації, вміння нагромаджувати нові поняття, робити висновки, застосовувати набуті знання на практиці та інше.

Плануючи самоосвіту, адміністрація повинна орієнтуватися на педагогічну діяльність як на процес постійного особистісного зростання та професійного самовдосконалення. Тому план самоосвіти вчителів школи має включати такі основні компоненти: визначення індивідуально теми для самоосвітньої діяльності; постановку мети її вивчення; відокремлення основних запитань, на які потрібно дати відповіді в ході самоосвітньої діяльності; складання списку літератури (соціально-політичної, педагогічної психологічної, методичної та ін.) для опрацювання; оформлення отриманих результатів, підготовка доповідей, рефератів, статей, методичних розробок тощо. Відтак процес планування передбачає проведення індивідуальних

консультацій з кожним учителем з урахуванням індивідуальних можливостей кожного з них, стажу роботи в школі, рівня педагогічної майстерності тощо. Підготовлені плани самоосвітньої діяльності вчителів слід обговорювати на засіданнях методичних об'єднань.

Реалізація планів самоосвіти передбачає наявність часу для занять нею. Цей аспект слід враховувати адміністрації в ході складання розкладу занять, планування методичних днів.

Заключний етап організації самоосвітньої діяльності вчителів передбачає підведення підсумків, узагальнення спостережень, оформлення результатів самоосвітньої роботи та визначення подальших перспектив.

Таким чином управлінська підтримка самоосвітньої діяльності вчителя полягає в наданні їй системного характеру, забезпеченні реалізації принципів демократичності, гуманізму, науковості.

Література

1. Гергуль С. Організація самоосвітньої діяльності вчителів Павлишської середньої школи (на матеріалі педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського) / С. Гергуль // Рідна школа. – 2005. – № 6. – С. 44-47.

2. Методические рекомендации по педагогическому самообразованию учителей-воспитателей / Сост. П. Г. Пшебыльский, В. Д. Лутанский. – Л., 1978. – 102 с.

3. Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів : зміст, структура, тенденції розвитку / Н. Г. Протасова. – К., 1998. – 176 с.

4. Сидорчук Н. Г. Про методи самоосвітньої діяльності / Н. Г. Сидорчук // Науково-методичний пошук молодих дослідників : 36. наук. праць студентів та аспірантів. – Житомир. – 2000. – С. 9-10.

Ольга Темченко. Самообразовательная деятельность учителя как объект управленческой поддержки.

В статье актуализирован вопрос осуществления управленческой поддержки самообразовательной деятельности учителя. Охарактеризованы средства управленческой поддержки организации самообразовательной деятельности педагогов.

Ключевые слова: *самообразование, самообразовательная деятельность, управление, управленческая поддержка.*

Olga Temchenko. Self-educational activity of the teacher as an object of management support.

Article updated on the issue of self-management support of the work of the teacher. Characterized by means of the organization of self-management support activities of teachers.

Key words: *self-education, governance, management support.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 29.10.2015